

Productaansprakelijkheid

Inleiding

Op 10 mei 1999 hebben het Europees Parlement en de Raad een Richtlijn vastgesteld waarmee landbouwproducten onder de werking van de Productaansprakelijkheidsrichtlijn worden gebracht. Deze Richtlijn is in werking getreden op 5 juni 1999 en geïmplementeerd op 4 december 2000 in de nationale richtlijnen.

Aanleiding voor de uitbreiding van de productaansprakelijkheid tot landbouwproducten zijn de verschillende affaires, zoals de BSE-affaire, die de afgelopen jaren in de Europese Unie hebben gespeeld. Door deze affaires is het vertrouwen van de consument in de voedselveiligheid ernstig aangetast. Bij de totstandkoming van de Productaansprakelijkheidsrichtlijn in 1985 is er destijds bewust voor gekozen om landbouwproducten niet onder de werking te laten vallen. Reden hiervoor was onder meer het feit dat de controle op landbouwproducten veel moeilijker was dan op industriële producten. Op dit moment weegt echter de noodzaak om de kwaliteit van landbouwproducten te kunnen garanderen zwaarder dan de voorheen geldende bezwaren om geen risicoaansprakelijkheid te aanvaarden voor landbouwproducten.

Wanneer een producent aansprakelijk kan worden gesteld, zal hieronder worden uitgewerkt.

Enkele definities

Wie is de producent?

Dit is de fabrikant van het eindproduct, de producent van een grondstof of de fabrikant van een onderdeel. Ook de producent van zaaizaden is als producent van een grondstof dus een producent volgens deze regeling. Tevens is een producent een ieder die zich als producent presenteert door zijn naam, zijn merk of een ander onderscheidingsteken op het product aan te brengen. Daarnaast wordt een ieder die een product in de Europese Unie invoert om dit te verkopen, te verhuren, te leasen of anderszins te verstrekken in het kader van zijn commerciële activiteiten, als producent beschouwd. Als niet kan worden vastgesteld wie de producent is, dan kan iedere leverancier aansprakelijk worden gesteld.

Wat is een product?

Onder product wordt verstaan een roerende zaak, ook nadat deze een bestanddeel is gaan vormen van een andere roerende of onroerende zaak, alsmede elektriciteit.

Wat is een gebrekkig product?

Een product is gebrekkig, indien het niet de veiligheid biedt die men daarvan mag verwachten. Hierbij worden alle omstandigheden in aanmerking genomen, in het bijzonder

- de presentatie van het product (reclame, verpakking, gebruiksaanwijzing);
- het redelijkerwijs te verwachten gebruik van het product (normaal gebruik of bijzonder gebruik als dat is afgesproken);
- het tijdstip waarop het product in het verkeer is gebracht.

Een product is niet gebrekkig omdat later een beter product in het verkeer is gebracht.

Wat wordt verstaan onder de veiligheid van een product?

Wanneer het gaat om productaansprakelijkheid, dan gaat het enkel om de veiligheid van het product voor mensen en andere producten. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de situatie dat er een te hoog residu van een bestrijdingsmiddel in een krop sla zit welke schadelijk is voor de volksgezondheid en veroorzaakt is door een bepaalde behandeling van het zaad. Ook kan gedacht worden aan de situatie dat de consumptie van producten uit genetisch gemodificeerd zaad schade toebrengt aan personen.

Wanneer een product wel veilig is, maar niet voldoet aan de afspraken uit de overeenkomst, dan moet dit beoordeeld worden aan de hand van de algemene regels van het overeenkomstenrecht. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een slechte opkomst van het zaad of de zaadkwaliteit in zijn algemeenheid. Dit laatste heeft dus niks te maken met productaansprakelijkheid.

Welke schade moet worden vergoed?

1. schade door dood of lichamelijk letsel;
2. schade door het product toegebracht aan een andere zaak die gewoonlijk voor gebruik of verbruik in de privé sfeer is bestemd en door de benadeelde ook hoofdzakelijk in de privé sfeer is gebruikt. De Richtlijn heeft echt tot doel om consumenten te beschermen en geen professionele gebruikers zoals bedrijven.
3. Voor de bepaling van de schade geldt een franchisebedrag van f 1.263,85. Is de schade minder dan dit franchisebedrag, dan is de verkoper en niet de producent aansprakelijk. Andere schade valt niet onder de productaansprakelijkheid voor de producent. Schade aan het product zelf valt dus ook niet onder de productaansprakelijkheid, wel de schade die aan een ander product is toegebracht, mits de schade in de privé sfeer is geleden. De schade aan het product zelf kan eventueel wel onder het algemene aansprakelijkheidsrecht vallen.

Gevolgen voor de landbouwpraktijk

Het feit dat landbouwproducten nu ook onder de werking van het productaansprakelijkheidsrecht vallen, betekent voor de praktijk het volgende. Allereerst houdt dit aansprakelijkheidsrecht een risicoaansprakelijkheid in. Dit betekent dat de producent aansprakelijk is voor het product dat door hem in het verkeer is gebracht en dat een gebrek vertoont. Of hem voor dit gebrek schuld verweten kan worden, doet niet ter zake. De producent kan alleen in de volgende gevallen onder deze risicoaansprakelijkheid uit komen als:

- hij aantoont dat hij het product niet in het verkeer heeft gebracht, of wanneer dit tegen zijn wil is gebeurd;
- aannemelijk is dat het gebrek nog niet bestond op het moment dat het product in het verkeer werd gebracht;
- het product niet is verspreid met een economisch doel en de vervaardiging of verspreiding ook niet bedrijfsmatig is gebeurd;
- het gebrek een gevolg is van het feit dat het product in overeenstemming is met dwingende overheidsvoorschriften;
- op het moment dat het product in het verkeer is gebracht, het op basis van de stand van de techniek en de wetenschap onmogelijk was het gebrek te ontdekken;

- het product onderdeel is van een gebrekkig eindproduct en het gebrek niet aan dit onderdeel, maar bijvoorbeeld aan de constructie van het eindproduct te wijten is. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de situatie dat niet het zaad gebrekkig is, maar wel het uiteindelijke product dat de consument eet en de wijze van telen hiervan de oorzaak is.

In de praktijk houdt de risicoaansprakelijkheid het volgende in. Diegene die schade heeft geleden door het gebrekkige product moet aantonen:

1. dat het product gebrekkig is, het bood niet de veiligheid die men daarvan mocht verwachten;
 2. dat de schade die hij heeft geleden een gevolg is van het gebrekkige product.
- Vervolgens is het aan de producent om aan te tonen dat hij niet aansprakelijk kan worden gesteld op grond van één van de bovengenoemde punten.

Het kan van belang zijn voor de producent om in verband met deze risicoaansprakelijkheid zijn aansprakelijkheidsverzekering aan te passen. Ook de informatievoorziening in de richting van de uiteindelijke gebruiker - de consument - zal wellicht duidelijker vorm moeten worden gegeven. Aanpassing en waar nodig verduidelijking van de productspecificaties kan hier mogelijk toe bijdragen. Uitsluiting van deze risicoaansprakelijkheid ten opzichte van benadeelden is echter niet mogelijk!!

De voorgaande regeling zal in Nederland dus van toepassing zijn vanaf 4 december 2000. Echter in oktober 1999 heeft de Hoge Raad reeds een uitspraak gedaan over productaansprakelijkheid op basis van onrechtmatige daad. In deze uitspraak stelt de Hoge Raad dat het in het verkeer brengen van een product dat schade veroorzaakt bij normaal gebruik onrechtmatig is tegenover de gebruikers van dit product. Voor de geleden schade is deze producent dus aansprakelijk. De producent heeft op basis van deze uitspraak ook nu dus al de plicht om consumenten in te lichten over mogelijke effecten van het product. Dit kan bijvoorbeeld middels voorlichting, etiketten of bijsluiters. Een duidelijk verschil met de productaansprakelijkheid op basis van de Richtlijn is, dat voor onrechtmatige daad de producent wel schuld verweten moet kunnen worden.

Conclusie

Vanaf 4 december 2000 geldt het hierboven in het kort uiteengezette productaansprakelijkheidsrecht dus ook voor producenten van landbouwproducten. Hierbij moet wel in gedachten gehouden worden, dat het een aansprakelijkheid is die geldt ten opzichte van consumenten voor schade geleden in de privé sfeer boven het bedrag van de franchise. Ook al bestaat er geen directe relatie tussen de consument en de producent, dan toch kan de consument de producent aansprakelijk stellen. De verkoper, die tussen de producent en de consument in staat, is in dit geval alleen aansprakelijk als hij het gebrek kende of behoorde te kennen, als hij de afwezigheid van het gebrek aan de consument heeft toegezegd, of als de zaakschade beneden het bedrag van de franchise valt.

In alle andere gevallen kan de consument de producent aansprakelijk stellen. De nu voor de producent van landbouwproducten geldende risico-aansprakelijkheid legt op deze producent een zware bewijslast. Als de gebruiker bewijst dat het product gebrekkig is en schade heeft veroorzaakt, dan ligt vervolgens de bewijslast bij de producent om aan te tonen dat hij hiervoor niet aansprakelijk kan worden gesteld. Omdat deze bewijslastverdeling voor

producenten van landbouwproducten nieuw is, zal de praktijk moeten uitwijzen hoe hiermee wordt omgegaan.

Naast aansprakelijkheid op basis van de regeling productaansprakelijkheid kan een producent echter ook nu al op basis van onrechtmatige daad aansprakelijk worden gesteld. In dit geval zal worden beoordeeld in hoeverre de producent de eindgebruiker van zijn product heeft ingelicht over mogelijke schadelijke gevolgen van het gebruik van zijn product en in hoeverre hij schuld heeft aan deze schade. Als de producent hier gehandeld heeft als een zorgvuldig producent en hem niets verweten kan worden, dan kan hij niet aansprakelijk worden gesteld op basis van onrechtmatige daad.